

Giovanni Boccaccio

Griselda

VYŠEHRAĐ

Zpracování a vydání publikace bylo umožněno díky finanční podpoře udělené roku 2013 Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR v rámci Institucionálního rozvojového plánu, programu V. Excelence, Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci: Podpora publikační činnosti akademických pracovníků Filozofické fakulty Univerzity Palackého.

Odborní recenzenti:

prof. PhDr. Jiří Fiala, CSc.

Mgr. Zuzana Šebelová, Ph.D.

Translation © Lenka Kováčová, 2013

Commentary & epilogue © Jiří Špička, 2013

ISBN 978-80-7429-396-2

Vychází k počtě 700. výročí
narození Giovanniho Boccaccia

GRISELDA

[*Dekameron*, desátá novela desátého dne]

Na naléhání svých poddaných, aby se oženil, se markýz ze Sanluzza¹ zařídí po svém a vezme si za ženu dceru rolníka, s níž má pak dvě děti, o nichž jí namluví, že je dal zabít. Později jí oznámí, že ho již omrzela a že si vybral novou manželku. Nakáže přivést zpět svou dceru, jako by to byla jeho nevěsta, a ji vyžene z domu jen v košili. Když vidí, že přese všechno zůstává trpělivá, povolá ji zpět do svého domu a má ji raději než kdy dříve. Ukáže jí jejich odrostlé děti a ctí ji a nechává ctít jako markýzu.

Jakmile skončil králův dlouhý příběh, který se všem, jak se zdálo, velmi líbil, Dioneo se smíchem poznamenal: „Onen dobrý muž, jenž čekal, až příští noci tomu strašidlu poklesne jeho postavený ocas, by nebyl dal ani dva denáry za všechnu chválu, jíž zahrnujete pana Torella.“² A hned poté, věda, že je s vyprávěním na řadě jako poslední, spustil:

Mé přívětivé paní, jak se mi zdá, dnešní den byl zasvěcen králům, sultánům a lidem podobného ražení. Proto i já, abych se

od vás příliš neodchýlil, vám chci vyprávět o jednom markýzi, ale ne něco velkolepého, nýbrž věc šílenou a nelidskou,³ jakkoli vše nakonec dobře dopadlo. Nikomu také neradím, aby se tím řídil, neboť byla velká škoda, že dotyčnému markýzi z toho vzešlo něco dobrého.

Je to už dávno, kdy v čele rodu markýzů ze Sanluzza stanul mladík jménem Gualtieri.⁴ Neměl manželku ani děti, a proto trávil veškerý čas lovem zvěře a sokolnictvím a neměl ani nejmenší pomyšlení na to, aby se oženil a měl děti, za což by ostatně měl být veleben jako velmi moudrý muž. Jeho dvořanům se to však nelíbilo a usilovně jej prosili, aby se oženil, neboť jinak zůstane bez dědiců a oni bez pána. Sami se nabídli, že mu najdou takovou ženu a z takových rodičů, že bude příslibem jen toho nejlepšího a on s ní bude nanejvýš spokojen.

Gualtieri jim takto odpověděl: „Přátelé, nutíte mě k něčemu, co jsem neměl v úmyslu nikdy učinit, neboť jsem si vědom, jak obtížné by bylo najít tu, která by se ke mně hodila svou povahou, když těch s povahou opačnou je tak mnoho, a jak těžký je posléze život muže, jenž potká ženu, která se k němu vůbec nehodí. Jaká pošetilost myslet si, že mi

najdete dívku, která se mi bude líbit, soudě jen podle jejího otce a matky! Nemám tušení, z čeho chcete poznat, jaký je otec a jaká tajemství skrývá matka, a třebaže byste to věděli, tak dcery často bývají od svých otců a matek zcela odlišné. Ale když už mě do těchto okovů nutíte, chci být i já spokojen. Abych v případě, že to nedopadne dobře, nespílal nikomu jinému než sobě, najdu si svou choť sám. A to vám povídám: nebudete-li patřičně ctít jako svou paní tu, již si přivedu, pak teprve poznáte ke své velké škodě, jak těžké pro mě bylo oženit se proti své vůli a na vaše naléhání.“ Dobří mužové opáčili, že jsou s tím srozuměni, jen ať se už ožení.

Gualtierimu se již delší dobu zamlouvaly mravy jedné chudé dívky, jež žila ve vesnici nedaleko jeho paláce, a jelikož mu připadala také velmi krásná, napadlo ho, že by s ní mohl vést dosti spokojený život. Už tedy více nehledal a usmyslel si, že to bude ona, s kým se ožení. Povolal k sobě jejího otce, chudáka k pohledání, a dohodl se s ním, že si ji vezme za ženu.

Potom Gualtieri svolal všechny své druhy z kraje a řekl jim: „Přátelé, chtěli jste a stále chcete, abych se oženil. Jsem připraven

POSLEDNÍ PŘÍBĚH *DEKAMERONU*
[Jiří Špička]

Vyprávění o Gualtierim a Griseldě, poslední příběh *Dekameronu*, vůbec nezapadá do celkového dojmu, který *Dekameron* ve svém čtenáři zanechává, ani do obecně rozšířené představy o *Dekameronu* u těch, kteří jej nečetli. Avšak kdykoli vybereme z *Dekameronu* jen jeden text, nikdy nebude dosti typický a jednoznačně reprezentativní pro tuto mnohotvárnou přehlídku zápletek, postav, námětů, literárních hříček a naučení, navzájem se prolínajících a doplňujících podle skrytého Boccacciova úmyslu, jež je stále provokující látkou pro boccacciovské badatele na celém světě.

Má-li být z *Dekameronu* vybrána pouze jedna povídka, existují dobré důvody, proč by to měla být právě *Griselda*: nejslavnější, nejkomentovanější, nejnapodobovanější a nejkontroverznější povídka *Dekameronu*, která byla v nejrůznějších uměleckých formách tolikrát samostatně a s úspěchem přeložena, převyprávěna, z básněna, inscenoována a zazpívána, že dokáže nade všechny

pochyby samostatně dýchat i bez spojení s organismem své mateřské sbírky.

Množství významů a asociací, které dokázala *Griselda* vyvolat, zároveň ukazuje, že *Dekameron* nebyl psán pouze pro pobavení, ale že vnímavý čtenář, který vyjde hravému, ale i náročnému autorovi vstříc s otevřenou myslí a vlastní interpretační iniciativou, bude odměněn zážitkem skrývajícím se za první rovinou vyprávění.

Dekameron je text, který je kromě filologického přístupu vděčným materiálem pro nejrůznější moderní spekulace o jeho významu, vzešlé z metodologické exploze 20. a 21. století. Vzpírá se ale snaze jednoznačně určit jeho význam a místo v rámci kultury, v níž vznikl. Vzdělanec Dantovy doby nesporně rozuměl *Komedii* mnohem lépe než my, neboť s Dantem sdílel stejnou výbavu přečtených textů, představ, asociací, symbolů a znalostí. Pokud chceme Danta pochopit, musíme tuto výbavu pracně rekonstruovat filologickými metodami na základě studia tehdejší filozofie, teologie, vědy a poezie. Ale jaká byla mentalita, výbava a způsoby čtení florentských měšťanů ve 14. století? S jakou přesností můžeme odhadovat reakce tohoto publika, které se teprve konstitovalo pře-

konáváním svých vnitřních protikladů a jehož kultura byla z největší části ústní? Pro koho vlastně Boccaccio vyprávěl – pro sebe, své přátele, měšťany, ženy, pro současníky, nebo pro potomstvo? A našel ve své době dostatečně vnímavého čtenáře pro svůj *Dekameron*, nebo se jeho publikum chtělo prostě bavit?

Boccaccio je rafinovaný a hravý vypravěč, který mnohotvárností *Dekameronu* reaguje na stejně mnohotvárné a rozporuplné 14. století. Za svůj život zažil krizi městských samospráv a vzestup rodových vladařů, zrod regionálních států, avignonské „zajetí“ papežů, definitivní úpadek císařské moci v Itálii, ve Florencii krach bankovních domů, boj na život a na smrt mezi různými politickými uskupeními a ovšem také strašlivou morovou ránu, která město zdecimovala v roce 1348.

Dekameron vzniká bezprostředně po odeznění epidemie zároveň s tím, jak je na troskách starého světa budována společnost, která má po Božím trestu (jak byla tato katastrofa Boccacciem a jinými interpretována) aspirace být lepší, ale nakonec se utváří se stejným pragmatismem jako dříve a na podhoubí, které mor přežilo a další

vývoj determinovalo. *Dekameron* stojí na přelomu těchto dvou období: vypráví o starém světě, ale pro užitek světa nového.

Boccacciovo vyprávění neslouží prvoplánově pro zábavu, jak tomu bude u renesanční novelistiky, ani není prvoplánově moralistické, jak tomu bylo u kratších narativních útvarů předchozích děl. Dění kolem něj mu není materiálem k vytváření účelových konstruktů, ale zajímá ho samo o sobě jako nekonečná přehlídka lidských charakterů a jejich projevů. Dívá se na všechno to hemžení sice s intelektuálním nadhledem, ale s účastí a snahou pochopit vše lidské. V *Dekameronu* mnohokrát ukazuje, jak je pošetilé a marné stavět hranice přirozeným lidským potřebám a touhám, z nichž nejsilnější jsou ty erotické. Příroda či přirozenost (*natura*) si v člověku vždy najde způsob svého naplnění, přičemž povaha překážek a omezení, které stojí v cestě, rozhodne o tom, zda se tak stane za udržení partnerské či společenské rovnováhy, nebo zda cesta k jejímu naplnění skončí posměchem či dokonce tragédií.

Boccaccio oceňuje lidskou činorodost, bystrost a schopnost improvizace a to, jak člověk dokáže všemi způsoby bojovat se stále proměnlivou Štěstěnou za naplnění svých

OBSAH

Griselda

[*Dekameron*, desátá novela desátého dne] ... 9

Poznámky 28

Poslední příběh *Dekameronu*

[Jiří Špička] 37

Fascinace Griseldou 48

Ascendentní dynamika *Dekameronu* 57

Griselda jako příklad lidství 63

Markýz a pasačka 71

Podvratný vypravěč 76

Ironie a palinodie 83

Závěr 91

Poznámky 97

Použitá literatura 113

English Summary 123

GIOVANNI BOCCACCIO
GRISELDA

Edice Krystal, *svazek* 15.

Z italského originálu Giovanni Boccaccio,
Decameron, Volume Secondo, Giunzi Barbera,
Florence 1981, přeložila Lenka Kováčová
Komentář a doslov napsal Jiří Špička
Typografie Vladimír Verner
Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
roku 2013 jako svou 1167. publikaci
Vydání v této podobě první. AA 4. Stran 128
Odpovědný redaktor Martin Žemla
Vytiskla tiskárna Omikron Praha spol. s r. o.
Doporučená cena 168 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-396-2